Anna Haverinen

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: StV kirjallinen asiantuntijalausunto 17.10.2024 HE 127/2024

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n kirjallinen asiantuntijalausunto koskien HE 127/2024 vp hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kannattaa lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 20 §:n muuttamista siten, että 1.1.2025 alkaen toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti sosiaalihuoltolain 21 c §:ssä tarkoitetun ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksikössä, jolla on yhteiset toimitilat ja oma työvuorosuunnittelu ja joka toimii yhden esimiehen alaisuudessa. Aikaisempi vaatimus oli 0,7 työntekijää asiakasta kohti. Esitetty muutos tukee myös tavoitetta keventää hyvinvointialueiden lakisääteisiä velvoitteita ja antaa niille mahdollisuuksia toteuttaa palveluita ja kohdentaa resurssointia juuri oman alueensa asiakastarvetta vastaavasti.

Hyvilin näkemys iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksesta on johdonmukainen sen aikaisempien sekä sitä edeltävän Kuntaliiton soteyksikön lausuntojen kanssa.

Hyvinvointialueiden kannalta on välttämätöntä, että syksyllä 2019 alkanut iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksen lakisääteisen velvoitteen jatkuva muuttaminen saa päätöksen. Jatkuvat mitoituslainsäädäntömuutokset, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, ovat olleet hyvinvointialueiden toiminnan suunnittelun ja ennakoitavuuden kannalta ongelmallisia. Mitoitusta koskevan lainsäädännön jatkuva muuttaminen on lisännyt hyvinvointialueilla myös hallinnollista työtä aiheuttaen toistuvasti mm. uusilla ehdoilla olevien sopimusten neuvotteluja,

CC BY

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1

jopa uusia kilpailuttamisia, asiakkaiden uudelleen informointia jne. Muutokset ovat aiheuttaneet myös toistuvia muutosneuvotteluja, jotka eivät omalta osaltaan ole ainakaan parantaneet hyvinvointialueiden kuvaa veto- ja pitovoimaisina työnantajina.

Nyt on välttämätöntä antaa tässä asiassa hyvinvointialueille työrauha!

Hyvil pitää myös välttämättömänä, että koska hyvinvointialueet hyödyntävät monituottajuutta ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen järjestämisessä (n. 50 %:lle asiakkaista palveluntuottaja on yksityinen), lupa/rekisterikäytännöt eivät muodostu esteeksi muutoksen toimeenpanossa. Tätä tukee ehdotettu kannatettava poikkeus sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettuun lakiin (741/2023) koskien palveluntuottajan mahdollisuutta muuttaa ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksen tämän lain 20 §:n mukaiseksi ilman hakemusta ja päätöstä rekisteröinnin muutoksesta. Kuitenkin palveluntuottajan on päivitettävä muutos valtakunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palveluyksikköjen rekisteriin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Esityksen ja lakimuutoksen pääasiallinen tavoite on osaltaan tasapainottaa Suomen julkista taloutta. Tämä tarkoittaa sitä, että vuodesta 2025 alkaen hyvinvointialueiden nykyisestä rahoituksesta vähennetään pysyvästi 45 M€ (eli 0,65 ja 0,6 vähimmäismitoitusvaateen erotus) ja vuoden 2028 alusta, koska mitoitusvaade ei nouse 0,7:een, julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028 varattu rahoituslisäys (89M€) jätetään antamatta hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueiden erittäin vaikeassa taloudellisessa tilanteessa ympärivuorokautisen hoivan lakisääteisen vähimmäishenkilöstömitoituksen laskeminen on yksi välttämätön keino menojen (mm. palkkakustannukset, vuokratyökustannukset) vähentämiseksi. Rahoituksen leikkaaminen kuitenkin lisää hyvinvointialueiden riskejä talouden tasapainottamiselle. Rahoituksen leikkaaminen jo ensi vuonna edellyttää suhteellisen nopeita henkilöstömäärän sopeuttamistoimia hyvinvointialueiden omassa tuotannossa. Noin puolet iäkkäiden ympärivuorokautisesta palveluasumisesta hankitaan yksityisiltä palveluntuottajilta ja jos esim. ostopalvelusopimuksia ei pystytä sopeuttamaan nopeasti uuden mitoituksen mukaiseksi, valtiolta saatavan pienentyneen rahoituksen ja korkeampaa mitoitusta edellyttävien sopimusten välinen erotuskustannus jää hyvinvointialueiden maksettavaksi. Tilanne olisi kestämätön hyvinvointialueiden jo ennestään vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että esitetty lakisääteisen mitoituksen muutos tarkoittaa mitoituksen laskemista vuodesta 2025 alkaen noin kolmanneksessa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikössä, ei siis kaikissa yksiköissä. Koska muutoksen nostaminen ei ole juurikaan vaikuttanut palvelun laatuun eikä

asiakastyytyväisyyteen, ei voida automaattisesti olettaa, että alennus vaikuttaisi myöskään niitä heikentävästi.

Hyvinvointialueiden ja muiden toimijoiden laadukkaan omavalvonnan, rekisteröinti- ja valvontaviranomaisten kestävästi perusteltujen päätösten sekä yhdenmukaisen kansallisen seurannan ja arvioinnin turvaamiseksi on välttämätöntä, että sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää THL:n koordinoimana kansallisen yhteistyön RAI (Resident Assessment Instrument) -arviointijärjestelmään perustuvan lakisääteistä henkilöstömitoitusta korkeampaa henkilöstömitoitusta edellyttävien kansallisten perusteiden valmistelun. Mukana kehittämisessä tulee olla laajasti mm. palvelujen järjestäjän ja tuottajien edustajia sekä valvovien viranomaisten edustajia.

Nyt esitettyjen muutosten lisäksi valmisteilla olevaa lakia teknologian laskemiseksi osaksi iäkkäiden ympärivuorokautisten palvelujen henkilöstön vähimmäismitoitusta tulee viedä ennakkoluulottomasti ja tarmokkaasti eteenpäin ja huolehtia lain voimaantulosta.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Anna Haverinen
erityisasiantuntija

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1